

A 2009. évi Óvodai Táplálkozás-egészségügyi Felmérés tapasztalatai a tápanyag-kiszabatok és óvodavezetői kérdőívek alapján a dél-alföldi régióban

A felmérés tapasztalatai és utóélete Békés megyében

Dr. Marácz Gabriella – Betyó János – Dr. Sárosi Tamás -Dr. Mucsi Gyula ÁNTSZ Dél-alföldi Regionális Intézete

2009-ben az országos Óvodai Táplálkozás-egészségügyi Felmérés részeként az óvodások közétkeztetését ellátó főzőkonyhák tápanyag-kiszabatainak feldolgozását, értékelését végeztük NutriComp 3.0 program segítségével.

A Dél-alföldi régióban 100 felmért konyha közül 91 szolgáltat napi háromszori étkezést: tízórai – ebéd – uzsonna.

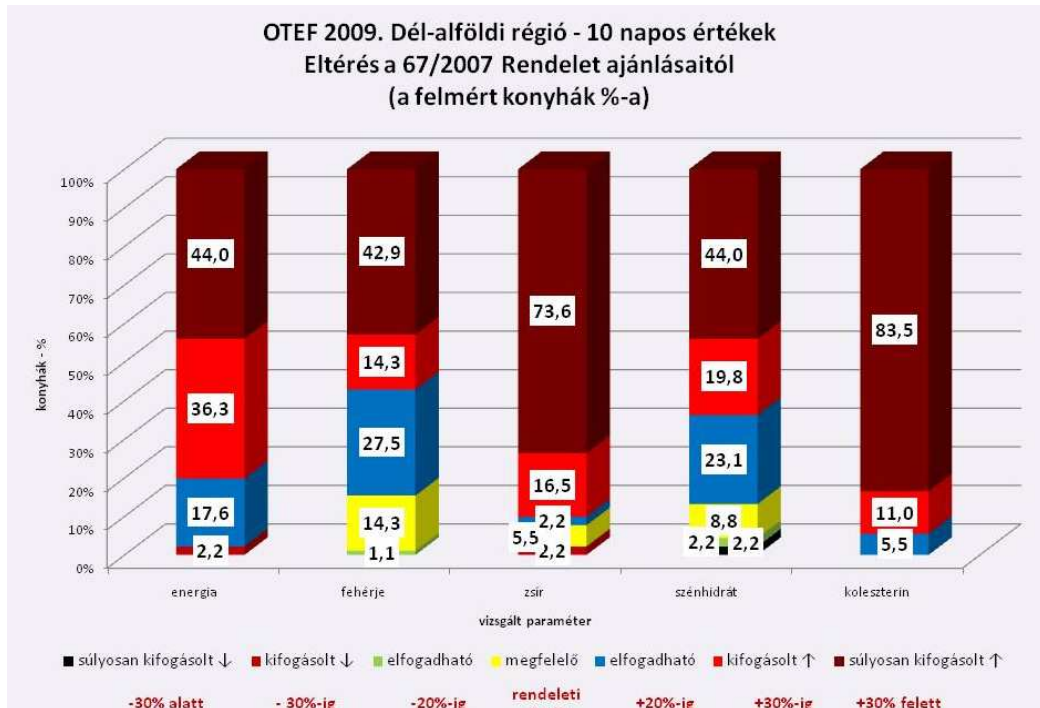
Valamennyi konyha értékelését elvégeztük

1. A jogszabályi háttér ismertetésén túl az egyes tápanyagok, ételféleségek élettani jelentőségével, a tápanyag-kiszabatokkal szemben támasztott elvárásokkal, az étlaptervezéssel kapcsolatos általános tudnivalókat foglalmaztunk meg
2. a NutriComp 3.0 program segítségével értékeltük a rendelkezésünkre bocsátott 10 napos tápanyag-kiszabatot – az eredményeket a 67/2007. (VII. 10.) GKM-EüM-FVM-SZMM együttes rendelet mellékleteiben szereplő értékekhez viszonyítottuk (energia és tápanyag értékelés)
3. A 10 napos értékelés mellett a feldolgozást napi bontásban is elvégeztük, hogy képet kapjunk arról is, a napok között milyen ingadozás tapasztalható az egyes tápanyagok vonatkozásában.
4. Az étlap előnyös tulajdonságait „+”, míg hátrányait „-”jellel jelöltük
5. A tapasztalt hibákkal kapcsolatban minden egyes konyha számára javaslatokat foglalmaztunk meg
6. Minden konyha megkapta/megkapja a személyre szabott értékelést
7. Utóellenőrzéseket tervezünk annak felmérésére, történnek-e változások az észrevételeink, javaslataink alapján

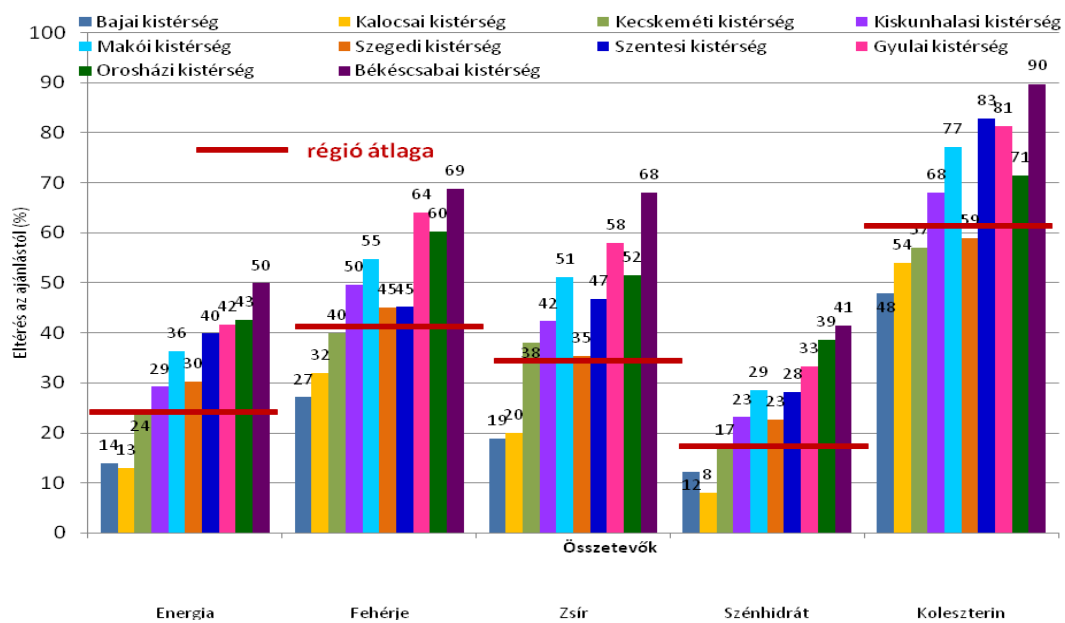
A konyhánként végzett elemzések adataiból
kistérségi

megyei
regionális szinten tudunk összehasonlításokat végezni

Energia- és tápanyag értékelésünk során 4 kategóriát határoztunk meg:

OTEF 2009 Dél-alföldi régió
Összehasonlítás a 10 napos élelmiszer összesítés ajánlott értékeivel
(10 napos átlagértékek - 4-6 éves korosztály)

Megállapítások:

- Valamennyi kistérségi intézet területén az energia-, fehérje-, szénhidrát-, zsír és koleszterin tartalom meghaladja a hatályos rendeletben meghatározott értékeket,
- A régiós átlag a szénhidrát kivételével több, mint 20%-kal haladja meg az ajánlás értékeit.
- A Bajai és Kalocsai Kistérségi Intézetek területén felmért konyhák esetében az energia, fehérje, zsír és szénhidrát értékei 20%-os eltérésen belül maradnak, míg a szénhidrát kivételével mindhárom Békés megyei kistérség felmért konyháinak eredménye 40% feletti eltérést mutat.

Az egyes paraméterek esetében a napok 44-66%-án súlyosan kifogásolható, vagyis 30%-os mértéket meghaladó eltéréseket tapasztaltunk.

Vizsgáltuk az egyes nyersanyag-típusok felhasználását is (10 napos értékek)

Élelmiszerek	Régiós átlag
Szárzészta	196
Hús	117
Húskészítmény, -konzerv	109
Lekvár	105
Főzősiradék	70
Cereáliák	53
Cukor, méz	45
Kenyérfélék, péksütemények	28
Kenőzsiradék	26
Hal, halkonzerv	24
Burgonya	17
Olajos mag	0
	-10 Zöldségfélék
	-17 Egyéb tejkészítmény
	-23 Tej, savanyított tejtermék
	-25 Gyümölcsök
	-27 Tojás
	-33 Belsőség, -készítmény
	-34 Száraz hüvelyes
	-37 Tejtermékek
	-43 Rostos gyümölcslevek, zöldséglevek

Hány %-kal tér el az élelmiszer-felhasználás a 67/2007 rendelet ajánlásaitól

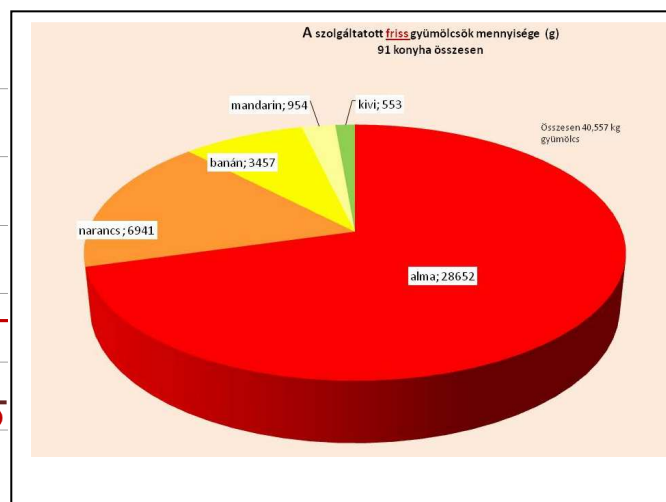
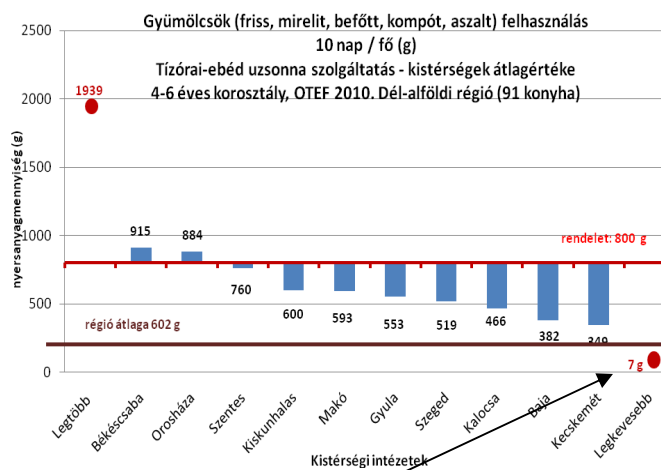
Élelmiszerek felhasználása

10 nap alatt g/fő

Élelmiszerek	Rendelet	Régiós átlag	Legtöbb	Legkevesebb
Szárzészta	80	237	548	79
Hús	200	565	1182	223
Húskészítmény, -konzerv	100	209	879	41
Lekvár (25 helyen 0)	20	41	118	10

Főzőzsiradék	100	170	391	51
Cereáliák (liszt, rizs, gabonapelyhek, magvak)	300	458	1527	79
Cukor, méz	0-200	291	721	83
Kenyérfélék, péksütemények	900	1152	1750	95
Kenőzsiradék	90	113	126	25
Hal, halkonzerv (50 helyen 0)	70	87	227	19
Burgonya	650	760	1697	273
Olajos mag	30	30	133	1
Zöldségfélék (friss, mirelit, szárított, konzerv)	1200	1075	2294	421
Egyéb tejkészítmény	150	125	340	8
Tej, savanyított tejtermék	1800	1395	3718	436
Gyümölcsök	800	602	1939	7
Tojás	120	88	210	10
Belsőség, -készítmény (35 helyen 0)	100	67	220	5
Száraz hüvelyes (3 helyen 0)	90	59	174	8
Tejtermékek	220	139	517	20
Rostos gyümölcslevek, zöldséglevek (6 helyen 0)	300	171	886	40

Minden egyes élelmiszer-csoport szemléltető diagrammja is elkészült, ezek közül egyet, a gyümölcsök diagrammját mutatjuk be a különbségek bemutatására:

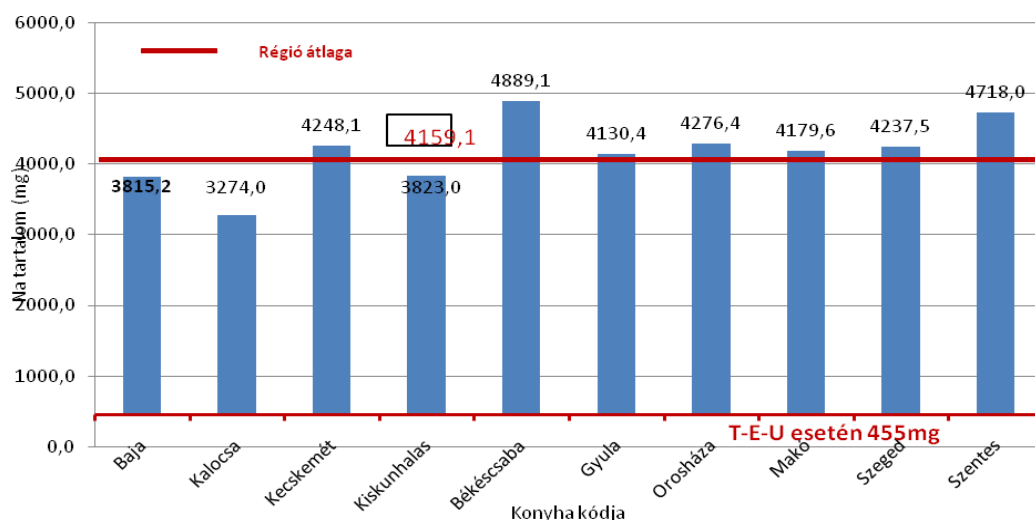

Friss gyümölcs mennyisége:

A 7 g-os minimum gyümölcs kb fél szem szilva/10 napos mennyiséget jelent!

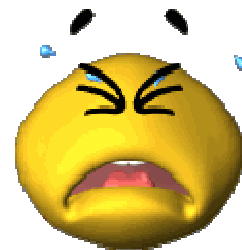
Fontos vizsgálni az étrend Nátrium tartalmát is. Az anyagkiszabások alapján elvégzett számítások szerint az óvodai ellátás keretében (napi három étkezés) a gyermekek a tízórai-ebéd-uzsonna szolgáltatás esetén ajánlott 455 mg-os nátriumszükséglet többszörösét kapják.

OTEF 2009 Dél-alföldi régió
Az étrend nátriumtartalma
a vizsgált 10 napos időszakra (4-6 éves korosztály)

Egy „szomorú” étlap:

<u>Hétfő</u>	<u>Ebéd</u>	<u>Uzsonna</u>
<u>Tízórai</u> Tea Felvágottas kenyér	Lebbencsleves Derele	Tejfőlőskenyér
<u>Kedd</u> Tej Mogyorókrémes kenyér	Májgaluska leves, Parajfőzelék Főtt tojás	Mézes kenyér
<u>Szerda</u> Tea Sajtkrémes kenyér	Tárkonyos csirkeaprólék leves Tejszínes gombás pulyka aprópecsenye Zöldséges rizs	Vajkrémes kenyér
<u>Csütörtök</u> Tea Májas kenyér Retek	Frankfurti leves Lasagne	Tojáskrémes kenyér
<u>Péntek</u> Kakaó Kifli	Zöldbableves Mákos kalács	Lekváros kenyér

Elrettentőek-e a bemutatott eredmények?

A szűkös laboratóriumi vizsgálati lehetőségek miatt elsősorban a NutriComp programmal végzett értékelésre hagyatkozunk.

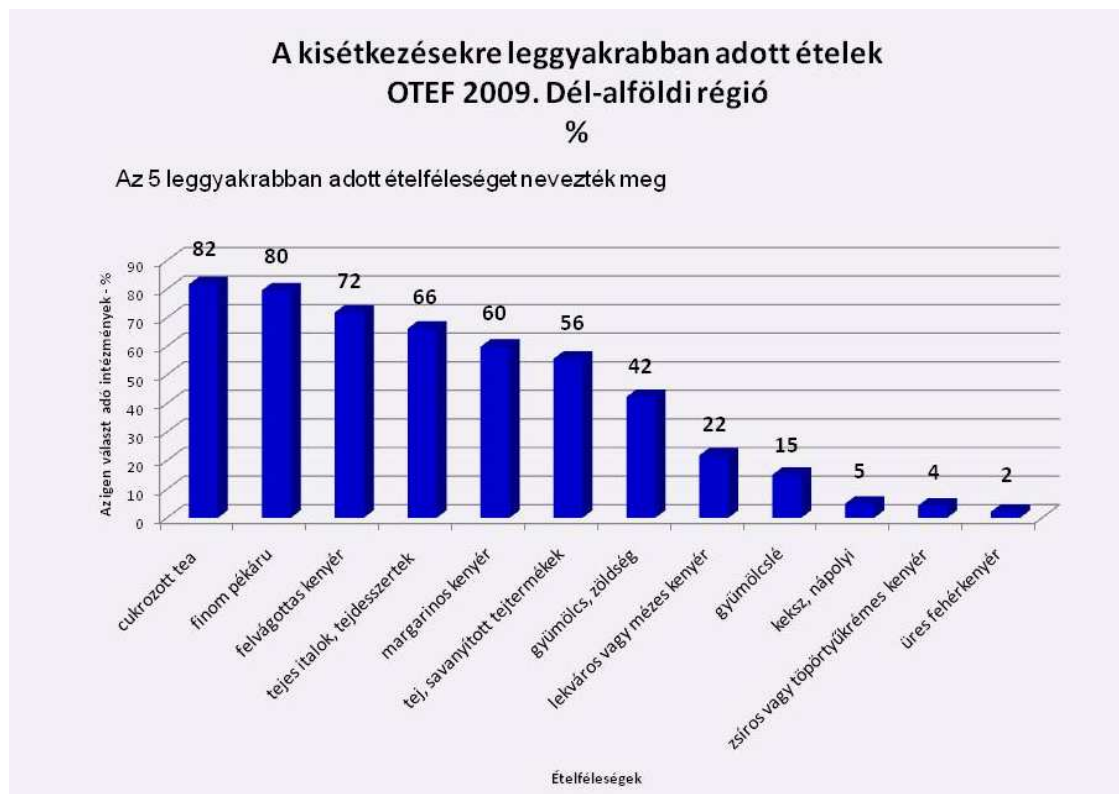
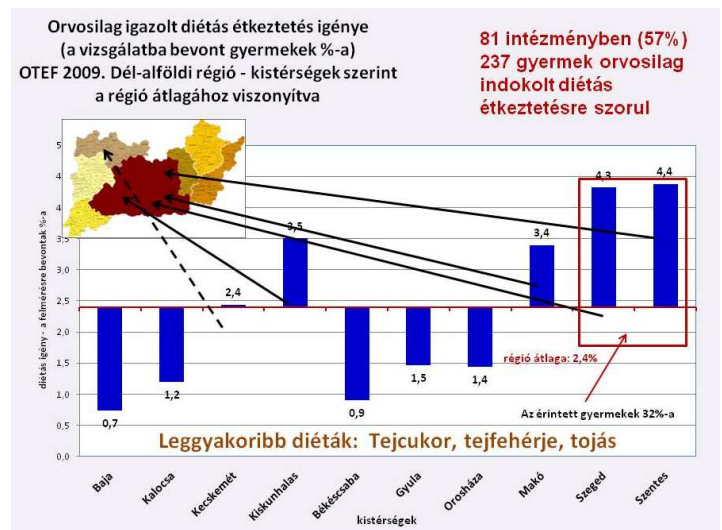
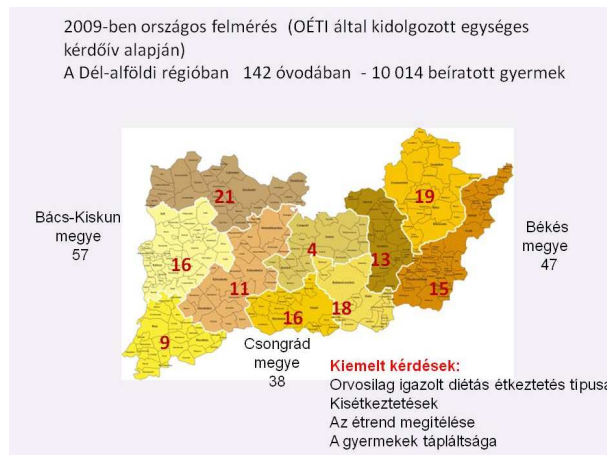
A kiszabatok óriási jelentőségűek - a rossz kiszabatok tükröződnek az eredményben.

A kiszabatok leggyakoribb hibái:

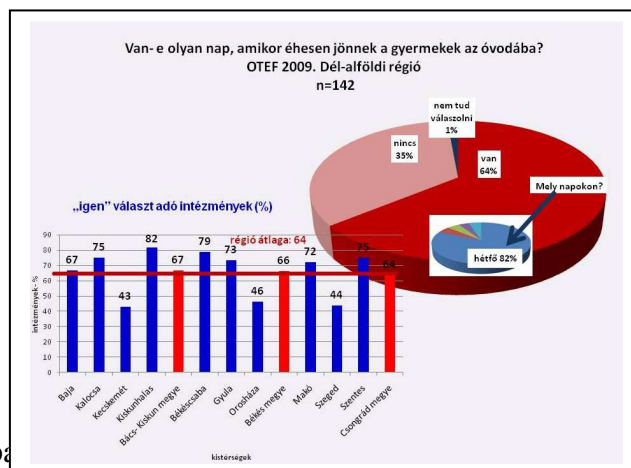
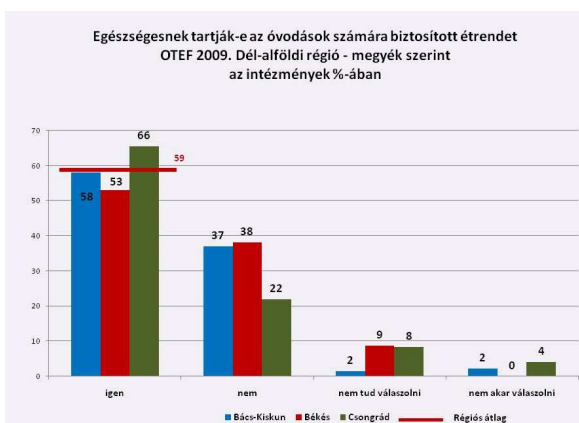
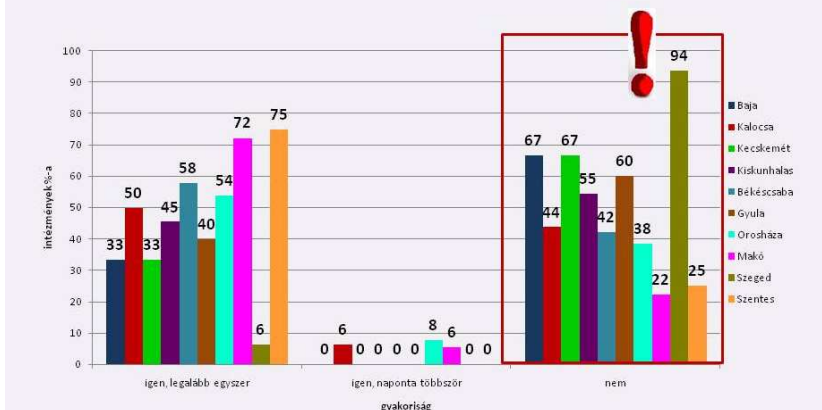

- Egyes anyagok esetében gyakran a pontos anyagmennyiség hiányzik pl. sütemény/db, fonott kalács/szelet
- A pontos megnevezés nem minden esetben teljesül pl. tejfől, tej, tészta, savanyúság, sütemény, margarin
- Az úgynevezett „plusz adagok” pl. az ételminták, vendégbédek stb. elkészítéséhez felhasznált nyersanyagok a közétkeztetést igénybe vevők számára készített nyersanyag-kiszabattól gyakran nem elkülöníthetők, az étkeztetést igénybe vevők számára kiszámított értékek nem a valóságot tükrözik.
- Szinte egyáltalán nem különíthető el pl a húsvágó töke sózására, vagy pl tészta főzővizébe tett só mennyisége

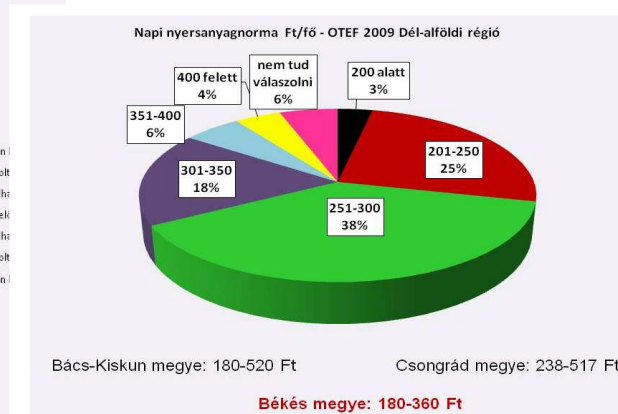
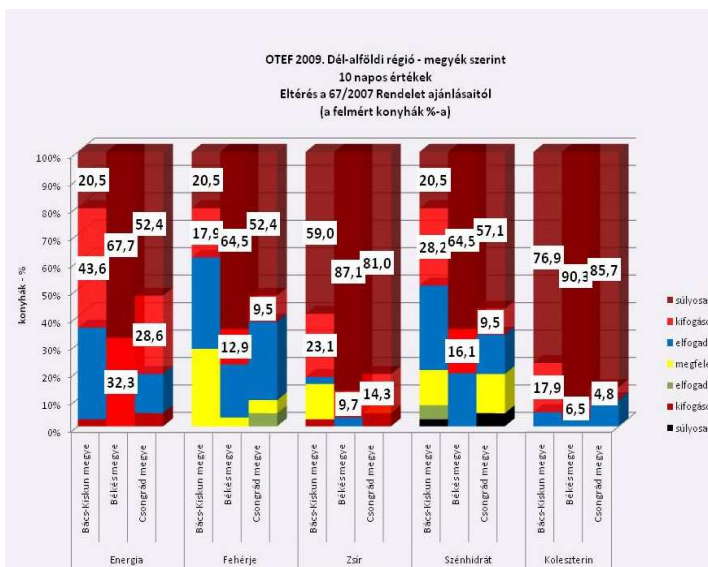
Óvodavezetői kérdőívek:

**Biztosítanak-e naponta friss gyümölcsöt, zöldséget?
OTEF 2009. Dél-alföldi régió - kistérségek szerint
az intézmények %-ában**

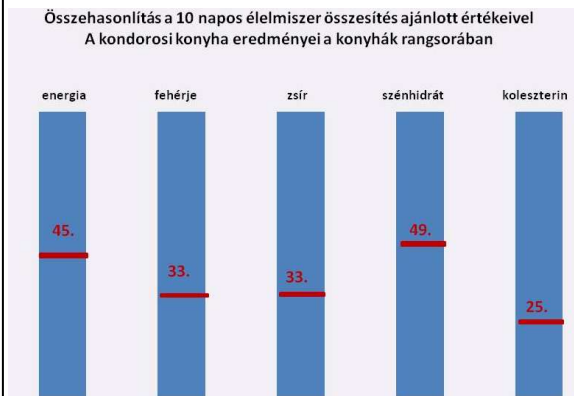

A Békés megyei eredmények minden vizsgált helyen állnak

A folytatás = kezdet

- Negatív tapasztalatok – együttműködő partner keresése
- Cél: minőségi, korszerű és egészséges közétkeztetés kialakítása
- Az ÁNTSZ Regionális Intézete és a Magyar Nemzeti Gasztronómiai Szövetség együttműködése
- Ajánlásokkal, tréningekkel kívánják segíteni a konyhákat
- A program a Kondorosi Csárdában indult
  - új alapanyagok
  - a megszokottnál több gyümölcs, zöldség
  - fokozatos áttérés az új ízekre

A konyha adagszáma: 580-600

Dolgozói létszám: 8 fő

Nyersanyag-normatíva: 325 Ft/nap

Ellátott intézmények: Kondoros – Óvoda, Örménykút – Óvoda, Kondoros – Általános iskola
Kondoros – Öregek Napközi Otthona, Kondorosi Csárda

Átlagos berendezés, valamint RATIONAL sütő – konyhatechnológiai lehetőségek bővítése

Az átlagosnál szélesebb skálájú zöldfűszer-használat

- MNGSZ elnöke:
- Bevett szokások, bevett menük a közétkeztetésben
- Évtizedek óta ugyanaz a 30 étel forog
- Ki kell szorítani a gyenge minőségű alapanyagokat, a kényelmi termékeket

Megtörtént az „új” kiszabatok feldolgozása

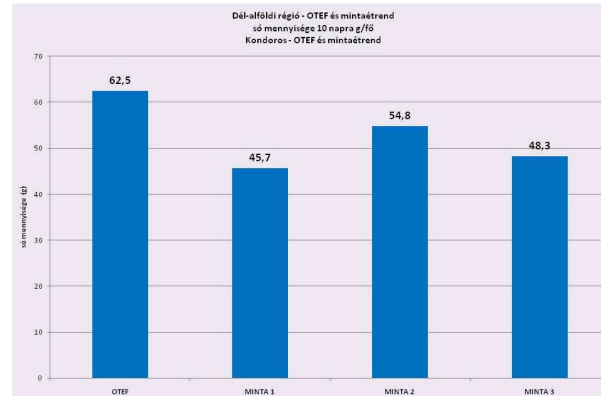
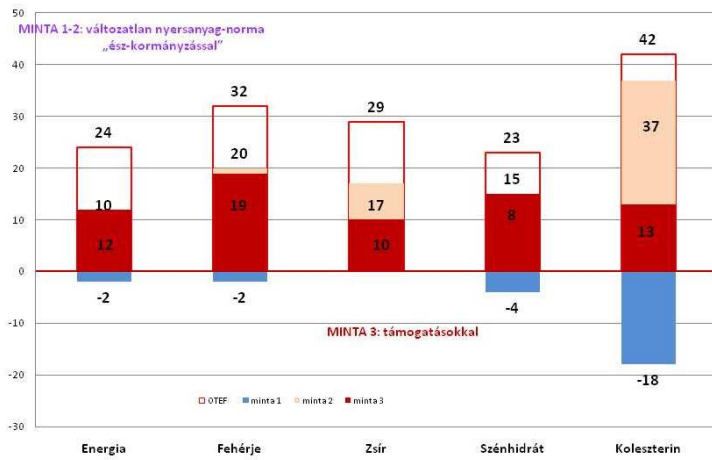
Az első benyomások kedvezőek

<u>Tízórai</u>	<u>Ebéd</u>	<u>Uzsonna</u>
Hétfő trappista sajt paprika korpás kenyér	daragaluska leves lecsós pulykamell apró párolt rizs	alma
Kedd Zsemle Tejeskávé	meggy leves rántott csirkemell petrezselymes burgonya vegyesvágott	narancs túrósoki
Szerda sült sütőtök	sertés becsinált leves káposztás kocka kivi	margarinos zsemle felvágott paprika
Csütörtök pizzás csiga tej	paradicsomleves rostonsült sajtos halfilé burgonya püré csemege uborka	almás mazsolás zabkása
Péntek olasz felvágott	tarhonya leves	mandarin

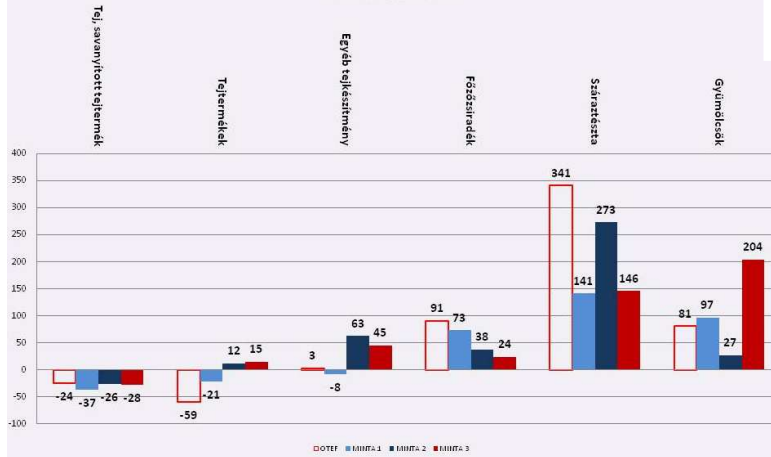

OTEF 2009 Dél-alföldi régió - OTEF és mintaérend
 Összehasonlítás a 10 napos ételmyszer összesítés ajánlott értékeivel
 (10 napos átlageérték) (4-6 éves korosztály)

OTEF 2009 Dél-alföldi régió - Kondoros OTEF és mintaérend
 Összehasonlítás a 10 napos ételmyszer összesítés ajánlott értékeivel
 (4-6 éves korosztály)

Köszönöm a figyelmet!

Vissza kell adni a tisztelnet az asztalnak, az ételnek és ezt már gyermekkorban el kell kezdeni (Prohászka Béla, MNGSZ elnöke)

Az előadás elhangzott: A Magyar Higiénikusok Társasága IX. Nemzeti Kongresszusán
 Balatonvilágos, 2010. október 5-7.